

201301317-43 Høring av konsesjonssøknad for Nye Oterholtfoss kraftverk, Bø i Telemark fra NVE - Norges vassdrags- og energidirektorat

Høgskolen i Telemark, Institutt for natur-, helse- og miljøvern, har mottatt høringsbrev om søknad med konsekvensutredning for Nye Oterholtfoss kraftverk i Bø i Telemark fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) med tilhørende saksdokument brosjyre 'Nye Oterholtfoss kraftverk i Bøelva – Bø kommune' fra Midt-Telemark Energi.'

Institutt for natur-, helse- og miljøvern vil først bemerke at omtalen i høringsbrevet synes noe ensidig. Det oppgis at to alternativer for utbyggingen er presentert, men høringsbrevet omtaler kun det ene nærmere.

Vedlagte brosjyre er en kort sammenfatning av flere konsekvensutredninger, og bærer preg av at utgiver, Midt-telemark Energi, har gjort et utvalg av informasjon. Her vektlegges det som kalles 'hovedalternativet', med vektlegging på positive og nedtoning av negative konsekvenser. For eksempel omtales under hydrologi hva som er foreslåtte i minstevannføringer, samt noe større flomdemping ved hovedalternativet, mens reduksjon i vannføring forbi kraftverk ikke omtales (selv om det vises i figur, men kun for hovedalternativet). For hovedalternativet er reduksjonen 69% iflg. konsekvensutredningen. Heller ikke omtales her at strekningen med redusert vannføring er 2,4 km for hovedalternativet mot 0,6 km for alt. 2. Videre forventes små endringer i klima, 'men lengden på elvestrekningen med regulert vintervassføring reduseres'. Den siste påstand er uforståelig. Under Landskap, Naturmiljø og Vasskvalitet og forurensing refereres hovedrapportenes konklusjoner (hvh. 'konsekvensene for landskapet små.; 'små tildels ubetydelige konsekvenser.... Middels negativt..pga..truede mosearter'; '...ubetydelig til liten negativ konsekvens..' for vasskvalitet. Under Fisk og ferskvannorganismer nevnes derimot ikke hovedkonklusjonen i konsekvensutredningen som er stor negativ konsekvens for fisk og ferskvannorganismer for hovedalternativet og middels konsekvens for alt. 2. Under Friluftsliv har konsekvensutredningen øyensynlig konklusjoner som ikke passer utbygger. De har derfor etter eget for godt befinnende tilføyd 'Etter tiltakshaver oppfatning er padleaktiviteten mindre og med færre deltagere enn rapporten om friluftsliv beskriver.', og uten noen som helst videre begrunnelse. Dette er dessverre lite tillitvekkende. Under Avbøtende tiltak er minstevannføring hovedtiltaket. Det sies her at de foreslåtte vannføringene på hhv. 4,5 og 3,0 m³s⁻¹ '...sikrer god vassdekning i elva etter en utbygging', men uten at dette er dokumentert. Institutt for natur-, helse- og miljøvern har derfor lastet ned relevante fagrapporter fra NVE, og legger disse til grunn i denne høringsuttalelsen.

Naturmiljø, vegetasjon

Vi henviser til at konsekvensutredningen bl.a. er basert på en vegetasjonsanalyse som har tydelige mangler.

Sitat fra konsekvensutredningen: «I selve fosserøyksonen er det imidlertid ingen truede arter eller indikatorarter for naturtypen, med mulige unntak av en registrering av granlømmemose (VU) fra 1999.

Adresse:

Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 Porsgrunn

Besøksadresse:

Høgskolen i Telemark
Gullbringvegen 36
3800 Bø i Telemark
+47-35 02 62 00

Din kontakt:

Jörn Klein, PhD., MPhil., Dipl.-Ing.
Instituttleder
jorn.klein@hit.no
+47-35 95 27 76

Videre står det i konsekvensutredningen: «På befaringsdagen var elven flomstor, vannføringen var på over 60 m³ og det regnet mye hele dagen. Dette skapte litt problemer for inventør og gikk dessverre ut over kvaliteten på bildene som ble tatt denne dagen.»

Denne dagen gikk det altså ikke an å se noen av de rødlistede moseartene som er avhengig av vannpåvirkning, fordi disse artene vokser i flomsonen og ligger under vann ved høy vannføring. Feltarbeidet ble altså utført en dag det ikke gikk an å finne det det letes etter.

Feltarbeidet som ligger til grunn for en konsekvensutredning burde utføres slik at det er mulig å finne sjeldne arter, både med hensyn til tida når feltarbeidet blir gjort og med hensyn til hvem som gjør feltarbeidet, altså at inventørene har nok kunnskap.

I konsekvensutredningen er det nevnt at det finns rødlistede vannkrevende mosearter i området, noe som ikke er basert på feltarbeidet men på eldre registreringer som ligger tilgjengelig på Artsdatabankens Artskart. Konsekvensutredninger nevner imidlertid ikke alle artene som tidligere var registrert Granlommemosen er nevnt, men på artskartet ligger det to registreringer på samme plassen. Den første er granlommemosen (VU) og den andre er striglekrypmose (NT):

<http://artskart.artsdatabanken.no/FaneKart.aspx?Date=0,0&MID=821&CID=8,9,7,3,2,1&GPND=True&DT=11111&BBOX=162532,6603006,162957,6603199&Height=507&Width=1116> Ingen

av disse artene ble funnet under feltarbeidet.

Mosefloraen ved Oterholtfossen ble først undersøkt i 1999, i forbindelse med en moseekskursjon av Nordic Bryological Society med Arne Pedersen (bryolog) som ekskursjonsleder. Arne Pedersen bekrefter at mosevegetasjonen like nedstrøms fossen som ligger midt i tiltaket er ganske rik. Dessuten ble det funnet mosen *Hygrohypnum subeugyrium*, som er en ny art for Norge. Ifølge artskartet på artsdatabanken har den ikke blitt funnet noe sted ellers i Norge. Og har heller ikke fått norsk navn ennå siden den er svært sjelden. Denne mosen krever konstant fuktighet og vil sannsynligvis forsvinne hvis Oterholt blir bygd ut. Funnet ble denne gangen bekreftet av den svenske bryologen Lars Hedenäs. Videre bør nevnes at to studenter fra HiT fant mosen igjen i desember 2014.

Ellers skrives det i konsekvensutredningen at datagrunnlaget er tilstrekkelig: «De registreringene som allerede er gjort i tillegg til vår befaring vurderes som tilstrekkelig grunnlag for å gjøre en konsekvensutredning for influensområdet til Nye Oterholtfoss kraftverk.» Her vises det til en Biofokusrapport fra 2010 som er en kommunekartlegging. Fagpersoner fra BioFokus kommenterer at denne rapporten ikke kan legges til grunn for en konsekvensutredning. Årsaken til dette er at kartleggingen i BioFokus regi ble gjort for å skaffe en oversikt over naturmangfoldet i området og var ikke knyttet opp til noe bestemt tiltak. Et planlagt tiltak i vassdrag vil nesten alltid utløse et behov for en langt mer detaljert kartlegging enn den overordnede kommunekartlegging legger opp til.

Det påpekes også i konsekvensutredningen at det burde følges med på eventuelle endringer i vegetasjonen hvis det skjer en utbygging. Hvordan skal dette være mulig hvis man i utgangspunktet ikke har tilstrekkelig kunnskap om vegetasjonsbildet før utbyggingen?

Fisk og ferskvannsorganismer

Vi vil påpeke at konsekvensutredningen for dette sentrale tema har vesentlige mangler og er basert på et svært begrenset feltarbeid.

Adresse:

Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 Porsgrunn

Besøksadresse:

Høgskolen i Telemark
Gullbringvegen 36
3800 Bø i Telemark
+47-35 02 62 00

Din kontakt:

Jörn Klein, PhD., MPhil., Dipl.-Ing.
Instituttleder
jorn.klein@hit.no
+47-35 95 27 76

Helt vesentlige tema, jfr. NVE sitt eget utredningsprogram, er ikke utredet for aktuelle elvestrekninger:

- Aktuelle eller potensielle gyteområder for laks og (stor)ørret er ikke kartlagt eller nærmere undersøkt.
- Betydning for storørretbestanden i Norsjø er ikke undersøkt.
- Elvemuslingens utbredelse er ikke kartlagt eller nærmere undersøkt.
- Vanddekket areal ved ulike vannføringer er ikke kartlagt, heller ikke for aktuelle minstevannføringer.
- Stryk og fosser som fisk i dag kan passere, kan bli vandringshindre på lavere vannføringer, men dette er ikke undersøkt.
- Bestand og konsekvenser for ål er ikke undersøkt.

Dette er helt sentrale tema for å vurdere konsekvenser av en utbygging. Dette er likevel ikke undersøkt. Alle disse tema (unntatt ål) er isteden i konsekvensutredningen henvist til som anbefalte 'Oppfølgende undersøkelser' (s. 7), dvs. også en egen erkjennelse av at dette ikke er utredet. Det er vanskelig å forstå NVE sitt eget utredningsprogram annerledes enn at dette skulle vært gjennomført. Det er underlig at konsekvensutredningen ser dette som viktige oppfølgende undersøkelser for fastsettelse av minstevannføring' (s. 7), men ikke ser det som vesentlig for å vurdere konsekvensene av selve utbyggingen.

Konsekvensutredningen gir en sammenstilling av tidligere undersøkelser, men bidrar i liten grad med egne undersøkelser. Disse er begrenset til ett enkelt elektrofiske med bestandsestimering på 3 svært små stasjoner (ca. 100m² per stasjon, én gang i oktober 2013), slik at både kort tid, lite areal og liten del av strekningen er undersøkt. Undersøkelsen er neppe representativ, også fordi den er gjort på relativt høy vannføring, noe rapporten selv kommenterer (s. 29). Verken stasjoner nedstrøms eller oppstrøms er undersøkt, slik at det heller ikke er noen referanser for ev. etterundersøkelser. Bunndyr er kun undersøkt ved 2 enkle prøver, fra de to nederste elektrofiskestasjonene. Substrat hvor bunnprøvene ble tatt er heller ikke oppgitt. Det foreslåtte inngrepet med ny dam ved Oterholt vil heve vannstanden til kvote 87,1 (fra i dag 86,5), noe som oppgis å ville stuve opp vann opp til Midtbøhølen, dvs. 1,3 km oppstrøms. Det hadde vært ønskelig at ev. konsekvenser av dette ble undersøkt og kommentert. Per i dag synes det ikke å foreligge noe informasjon om denne strekningen.

Forvaltningen har gjennom en årrekke brukt relativt store ressurser på å reetablere laks i vassdraget via bygging av laksetrappet og siden 1980 med pålegg om utsettinger (Carm og Langkaas 1993. Laks i Skiensvassdraget 1992, Rapport 2/93, FM Telemark) (i konsekvensutredningen står det feilaktig siden 50-tallet, s. 26). Det har de siste årene vært betydelig oppgang av vill laks i laksetrappen ved Skotfoss. I 2011 og 2012 var oppgangen av fisk hhv. 1200 (eller mer) og 1124 laks og sjørret i laksetrappa ved Skotfoss. I 2013 ble dessuten laksetrappa i Skotfoss ombygd for å lette oppgangen. Total oppgang var deretter 543 i 2013, herav 485 laks og 58 sjørret, og så minst 870 i 2014, til tross for at trappa i 2014 hadde mindre vann enn forutsatt. I Sammendrag sies (s. 5) '..selv om bestanden i stor grad er basert på utsettinger,..' Dette er neppe riktig. Laks har i de senere år blitt satt oppstrøms Oterholt. Elektrofiske viser betydelige tettheter av laks nedstrøms Oterholt, noe som klart indikerer betydelig naturlig rekruttering. Dette er lite overraskende. Den aktuelle utbyggningsstrekningen er ifølge vannområde midtre-Telemark antatt å være det viktigste gyteområdet for laks og ørret i Bøelva (jfr.

Adresse:

Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 Porsgrunn

Besøksadresse:

Høgskolen i Telemark
Gullbringvegen 36
3800 Bø i Telemark
+47-35 02 62 00

Din kontakt:

Jörn Klein, PhD., MPhil., Dipl.-Ing.
Instituttleder
jorn.klein@hit.no
+47-35 95 27 76

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

Institutt for natur-, helse- og miljøvern

fredag, 30. januar 2015

konsekvensutredningen s. 36). Dette indikerer også den gjennomførte elveklassifiseringen (s. 33, sammenhold med habitatkarakteristikker s. 18-19). Det er uventet at en så vesentlig informasjon ikke er en del av Sammendrag eller de tilsendte saksdokumenter. Elveklassifiseringen tar for øvrig ikke med substrat, noe som er helt avgjørende for å vurdere ev. gyteområder.

Likevel påpeker utredningen en rekke negative forhold, og konkluderer med at strekningen har stor verdi for fisk og ferskvannsorganismer (s. 40) og at utbygging etter hovedalternativet vil ha store negative konsekvenser (s. 6), noe mindre etter alt. 2, fordi en betydelig kortere stekning berøres. Disse faglige vurderingene synes velbegrunnet ut ifra det materialet utredningen presenterer, men de manglende undersøkelser og datagrunnlag er svært uheldig.

Til slutt vil vi påpeke at det ikke er gjort noen vurderinger av eller gitt informasjon om kjøring av et ev. kraftverk i driftsfasen. I perioder med høy eller lav vannføring vil driftsvannet bestemme kjøringen. Men i mellom-periodene gir Seljordsvannet med en reguleringshøyde på 1 m, et magasin på 9 mill m³. Er dette tenkt brukt til noen form for effektkjøring? Dette vil i så fall ha betydelige konsekvenser for økosystemet også nedstrøms et ev. utløp.

Adresse:

Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 Porsgrunn

Besøksadresse:

Høgskolen i Telemark
Gullbringvegen 36
3800 Bø i Telemark
+47-35 02 62 00

Din kontakt:

Jörn Klein, PhD., MPhil., Dipl.-Ing.
Instituttleder
jorn.klein@hit.no
+47-35 95 27 76